

Koncepcja badań społecznych Rewitalizacja Miasta Puławy

Spis treści

Wstęp	- 3 -
Problem badawczy	- 4 -
Cel badań.....	- 4 -
Konceptualizacja pojęć.....	- 5 -
Dobór próby	- 8 -
Metoda badawcza	- 10 -
Technika badawcza	- 11 -
Narzędzie badawcze.....	- 13 -

Wstęp

Zgodnie z nowym podejściem rewitalizacja ma w pierwszej kolejności służyć poprawie jakości życia mieszkańców, aspekty społeczne rewitalizacji są więc kluczowymi i nadrzędnymi dla wszystkich projektowanych rozwiązań. Ze względu na to, że faktyczne zaangażowanie lokalnych społeczności w proces zmian zdegradowanego obszaru jest zasadniczym dla ich powodzenia i osiągnięcia głównego celu rewitalizacji, jednym z najważniejszych elementów działań rewitalizacyjnych będzie zapewnienie włączenia lokalnych społeczności w procesy programowania oraz realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Realizację tego celu zapewni nawiązanie dialogu z mieszkańcami. Dialog ten możliwy będzie poprzez realizację kompleksowych badań społecznych.

Dla zapewnienia efektywności i adekwatności działań rewitalizacyjnych konieczne jest jak najszersze dotarcie do ich adresatów. Dlatego też koncepcja badań opracowana na potrzeby realizacji procesu rewitalizacji Miasta Puławy zakłada pozyskiwanie opinii różnych grup interesariuszy z wykorzystaniem różnych metod i technik badawczych, co pozwoli na zgromadzenie bogatego materiału empirycznego umożliwiającego wnikliwe wnioskowanie na dalszych etapach procesu rewitalizacji.

Problem badawczy

Problem badawczy to pytanie określające jakość i wymiar niewiedzy oraz cel i granice realizowanego procesu badawczego.

Uszczegółowienie problematyki badawczej pozwala na ukierunkowanie przedsięwzięć badawczych. Zgodnie z przyjętą definicją wskazane zostaną problemy główne i szczegółowe sformułowane na potrzeby badań społecznych realizowanych w ramach procesu rewitalizacji Miasta Puławy.

Problemy główne:

- Jak kształtują się opinie na temat dotychczas prowadzonych działań rewitalizacyjnych?
- Jakie są główne potrzeby i oczekiwania interesariuszy rewitalizacji?

Problemy szczegółowe:

- Jakie są główne problemy obserwowane na terenie miasta, które można rozwiązywać w procesie rewitalizacji?
- Dlaczego obserwuje się występowanie tego typu problemów? Jakie są ich przyczyny?
- Jakie są główne potrzeby rewitalizacyjne miasta?
- Jakie potencjały dostrzega się na wytyczonych obszarach rewitalizacji?
- Jakie środki można wykorzystać, aby pomagać obszarom i jednostkom na wychodzenie z sytuacji kryzysowych?
- Jak kształtuje się wiedza mieszkańców na temat dotychczas podejmowanych działań rewitalizacyjnych?
- Jak mieszkańcy oceniają dotychczas podejmowane działania rewitalizacyjne?
- Jaki jest stopień deklarowanej chęci zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji?
- Co stanowi bariery w realizacji działań rewitalizacyjnych? W jaki sposób je przezwyciężyć?

Cel badań

Celem badań jest **poznanie opinii społeczności lokalnej na temat dotychczas prowadzonych działań z zakresu rewitalizacji oraz zdefiniowanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy rewitalizacji**. Ponadto celem badań jest **pozyskanie pogłębionej wiedzy na temat problemów obserwowanych na terenie Miasta Puławy, przyczyn ich powstawania oraz potencjału wyznaczonych obszarów rewitalizacji**.

Konceptualizacja pojęć

Na potrzeby realizacji procesu badawczego pojęcia związane z procesem rewitalizacji zdefiniowane zostały w następujący sposób:

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, na którym zaobserwowano występowanie ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją wyżej wskazanych negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotawczo-doradczą wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Interesariusze rewitalizacji to w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polegają w szczególności na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

W toku procesu rewitalizacji dąży się, aby działania te skutkowały wypowiedzeniem się przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji.

Konsultacje społeczne to forma pozyskiwania opinii, stanowisk i propozycji od osób, których dotyczyć będą działania planowane w ramach procesu rewitalizacji. Konsultacje prowadzi się w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści i odniesienie się do nich, a w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką konsultowanych treści, z użyciem wizualizacji oraz sporządzonych w języku niespecjalistycznym skrótów i zestawień informacji zawartych w dokumentach poddawanych konsultacjom. Formami konsultacji społecznych są:

- 1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej;
- 2) spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.

Konsultacje społeczne w procesie rewitalizacji prowadzi się z wykorzystaniem formy, o której mowa w pkt 1, oraz co najmniej dwóch form, o których mowa w pkt 2.

Dobór próby

O poprawności realizowanych badań w ogromnym stopniu decyduje prawidłowy wybór osób, które zostaną przebadane, czyli dobór próby. Próba stanowi bowiem wycinek populacji poddany badaniom, zbiór indywidualnych obserwacji, które pozwolą uzyskać wiedzę o całej populacji. Na temat tej grupy sformułowane będą wnioski w badaniu. Elementy do próby dobierane są przy zachowaniu określonych zasad warunkujących zarówno liczbę owych elementów, jak i relację występującą pomiędzy próbą a populacją. Błędnie dobrana próba skutkuje nieprzydatnością badania do opisu zjawisk i prawidłowości w populacji.

Biorąc pod uwagę cel badania i określone problemy badawcze próbę stanowić będą:

- mieszkańcy obszarów rewitalizowanych,
- dzieci i młodzież szkolna oraz nauczyciele i pedagodzy,
- eksperci dobrani zgodnie z kryteriami wynikającymi z celów projektu,
- mieszkańcy miasta.

Mieszkańcy obszarów rewitalizowanych stanowić będą główną grupę badawczą, bowiem to ich opinie będą mieć najistotniejsze znaczenie dla projektowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Badanie to pozwoli na zdefiniowanie potrzeb i oczekiwań, które mogą zostać zrealizowane w ramach procesu rewitalizacji. Zostaną nim objęte osoby w wieku powyżej 20 roku życia.

Ankietyzacja **dzieci i młodzieży oraz nauczycieli i pedagogów** ze szkół, które znajdują się na obszarach rewitalizacji, pozwoli pozyskać informacje na temat potrzeb rewitalizacyjnych ludzi młodych, co stanowić będzie uzupełnienie danych zgromadzonych podczas ankietyzacji mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Badaniem objęci zostaną uczniowie gimnazjów i szkół średnich. W przypadku dzieci uczących się w szkole podstawowej możliwe jest pozyskanie szątkowych danych dotyczących sposobu spędzania czasu. Wiedza o zachowaniach tej grupy wiekowej pozyskana być powinna od nauczycieli.

Kolejną grupą badawczą będą osoby wykazujące się wiedzą z zakresu problemów obserwowanych na terenie miasta, przyczyn ich powstawania oraz potencjału wstępnie wyznaczonych obszarów rewitalizacji. W grupie tzw. **ekspertów** znajdą się zatem specjaliści z różnych dziedzin, dobrani w taki sposób, by możliwe stało się pozyskanie kompleksowej wiedzy i opinii różnych środowisk społecznych.

Ostatnią grupę respondentów stanowić będą **mieszkańcy miasta**, których opinie są niezwykle cenne, gdyż działania rewitalizacyjne, mimo iż skoncentrowane na rozwiązywaniu problemów wybranych grup, oddziaływać będą na wszystkich jego mieszkańców.

Do pozyskania danych niezbędnych dla dalszych analiz wykorzystane zostaną następujące metody doboru próby: dobór losowo-kwotowy, dobór warstwowo-losowy, dobór celowy oraz dobór losowy.

Dobór losowo-kwotowy wykorzystany zostanie w badaniach mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Reprezentatywność badania zapewni kontrola trzech kwot demograficznych: wiek, płeć oraz miejsce zamieszkania (obszar rewitalizowany 1,2,3,4 lub 5)¹. Operat stanowią będą wszyscy mieszkańcy obszarów rewitalizacji². Rekomendowana liczebność próby przy założeniu 95% poziomu ufności oraz 5% błędu maksymalnego przy szacowanej wielkości frakcji 0,5 wynosić będzie 400 osób³.

Dobór warstwowo-losowy wykorzystany zostanie w badaniach realizowanych wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Warstwy stanowią będą poszczególne placówki edukacyjne zlokalizowane na obszarze rewitalizacji. Rekomendowana liczebność próby dla uczniów przy założeniu 95% poziomu ufności oraz 5% błędu maksymalnego przy szacowanej wielkości frakcji 0,5 wynosić będzie 400 osób.

Dobór celowy (ekspertki) wykorzystany zostanie do wytypowania osób wykazujących cechy użyteczne z punktu widzenia celów badawczych, a więc dysponujących wiedzą w dziedzinach istotnych ze względu na cel badania. Cechą, która pozwoli wytypować uczestników badania będzie posiadana wiedza z zakresu problemów i przyczyn ich występowania, obserwowanych potencjałów oraz potrzeb rewitalizacyjnych. Rekomendowana wielkość próby w tym badaniu wynosi 8-10 osób. Dobór ekspertki zastosowany zostanie również do przeprowadzenia badań wśród nauczycieli i pedagogów. Rekomendowana wielkość próby wynosi 50 osób.

W badaniach uzupełniających realizowanych wśród mieszkańców miasta wykorzystany zostanie **dobór losowy**. Oczekiwana wielkość próby to 400 osób.

¹ Oznacza to, że wybrana próba stanowić będzie odzwierciedlenie populacji pod względem wieku, płci oraz miejsca zamieszkania (określony obszar rewitalizacji).

² Respondenci zostaną wytypowani spośród 14 208 osób zamieszkujących obszary przeznaczone do rewitalizacji.

Metoda badawcza

Metoda badawcza to zespół środków i sposobów zdobywania informacji o rzeczywistości społecznej niezbędnych do rozwiązania problemu badawczego. Dobór odpowiedniej metody badawczej ma istotny wpływ na skuteczność pozyskiwania danych w trakcie badania. Metoda badawcza musi być dostosowana do wcześniej określonego problemu badawczego oraz zakładanego celu badawczego. Najbardziej efektywnym sposobem pozyskiwania danych jest wykorzystanie zarówno metody ilościowej, jak i jakościowej. Dlatego też w badaniach realizowanych na potrzeby procesu rewitalizacji Miasta Puławy wykorzystane zostaną obie metody: **metoda ilościowa** posłuży do realizacji badań wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych, dzieci i młodzieży szkolnej, a także wśród mieszkańców miasta. Natomiast **metoda jakościowa** wykorzystana zostanie do realizacji badań wśród ekspertów oraz nauczycieli i pedagogów.

Badania ilościowe realizowane są w celu pomiaru danych zjawisk, badania natężenia danej cechy. Służą do określenia czynników mających wpływ na dane zjawisko, porównania ze sobą określonych grup. Z kolei badania jakościowe realizowane są w celu poszerzenia wiedzy o danym zjawisku, zdobycia nowych informacji. Koncentrują się na głębszej analizie badanego zjawiska i pozwalają na dokładniejsze jego rozumienie. Badania ilościowe i jakościowe będą się wzajemnie uzupełniać, co pozwoli na uzyskanie rzetelnych wyników pomiaru, a w dalszej perspektywie wybór najlepszych rozwiązań.

Technika badawcza

Technika badawcza to sposób gromadzenia danych w ramach procesu badawczego. W badaniach realizowanych na potrzeby procesu rewitalizacji Miasta Puławy wykorzystane zostaną różnorodne techniki pozyskiwania danych dostosowane do charakteru badania i zapewniające osiągnięcie wysokiego poziomu efektywności.

W celu zdefiniowania potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz zbadania opinii w zakresie dotychczas prowadzonych działań rewitalizacji przeprowadzone zostaną badania PAPI (Paper & Pen Personal Interview) - **bezpośrednie indywidualne wywiady kwestionariuszowe**. Technika ta polega na przeprowadzeniu wywiadu bezpośredniego z respondentem przez ankietera, który czyta poszczególne pytania i odpowiedzi respondenta zapisuje w kwestionariuszu. Ta technika badawcza wydaje się być najbardziej odpowiednią do pozyskania wskazanych danych, ponieważ pozwala w skuteczny sposób zgromadzić materiał empiryczny przede wszystkim ze względu na bezpośredni kontakt respondenta z ankieterem, który sprawia, że respondent czuje się bardziej zobligowany do udzielania rzetelnych i pełnych odpowiedzi na zadawane pytania. Ponadto wybór tej techniki będzie korzystny ze względu na podejmowaną tematykę badania, która może być uznawana za drażliwą. Praktyka badawcza wskazuje bowiem, iż w badaniu tego typu zagadnień lepiej sprawdzają się techniki zakładające kontakt respondenta z ankieterem.

W celu zbadania potrzeb i oczekiwań młodych ludzi zamieszkujących obszary rewitalizowane przeprowadzone zostaną **badania z wykorzystaniem techniki ankiety bezpośredniej**. Polega ona na przekazaniu respondentom kwestionariusza ankiety o wysokim stopniu standaryzacji do samodzielnego wypełnienia. Ta technika pozwala na pozyskiwanie danych w stosunkowo szybki sposób. Ponadto wykorzystanie ankiet bezpośrednich zapewnia anonimowość respondentów, co sprzyja udzielaniu szczerych odpowiedzi. Ta cecha wybranej techniki jest szczególnie ważna w badaniach realizowanych w środowiskach szkolnych.

W celu pozyskania pogłębionej wiedzy eksperckiej w zakresie problemów obserwowanych na obszarze rewitalizacji, przyczyn ich powstawania oraz potencjału wyznaczonych obszarów rewitalizacji zrealizowane zostaną badania FGI (Focus Group Interview) – **zogniskowane wywiady grupowe**. Technika ta polega na prowadzeniu przez moderatora dyskusji jednocześnie z kilkoma/kilkunastoma osobami z wykorzystaniem przygotowanego wcześniej scenariusza. Wykorzystywana jest ona w celu pogłębionego zrozumienia danego problemu. Zakłada aktywność uczestników, interakcje i wymianę poglądów. Przebieg dyskusji jest nagrywany. Ta technika pozwoli na pozyskanie danych eksperckich, które z jednej strony stanowią wprowadzenie do rozumienia danych pozyskanych od mieszkańców, z drugiej zaś pozwolą wskazać potrzeby wszystkich interesariuszy procesu rewitalizacji.

Uzupełnienie dla zaproponowanych technik badawczych stanowić będzie badanie zrealizowane wśród wszystkich mieszkańców miasta realizowane w celu poznania opinii w zakresie dotychczas prowadzonych działań rewitalizacji i dostrzeganych potrzeb

rewitalizacyjnych. W celu pozyskania materiału empirycznego wykorzystana zostanie technika CAWI (Computer-Assisted Web Interview) – **wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www**). Technika ta polega na umieszczeniu na stronie www ankiety w formie elektronicznej i udostępnieniu jej szerokiemu gronu odbiorców. Wykorzystanie wywiadów internetowych pozwoli na uzupełnienie informacji zgromadzonych za pomocą wyżej wskazanych metod oraz pozyskanie wiedzy w zakresie potrzeb i oczekiwań mieszkańców całego miasta.

Narzędzie badawcze

Narzędzie badawcze to przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badawczej. Wybór narzędzia badawczego będzie dostosowany do zastosowanej metody i techniki pozyskiwania materiału empirycznego tak, by realizowane badanie było możliwie najbardziej efektywne.

W związku z powyższym w badaniach mieszkańców obszarów rewitalizowanych wykorzystany zostanie **kwestionariusz wywiadu**. Narzędzie składać się będzie z około 20 pytań zasadniczych oraz 5 pytań metryczkowych. Wśród zagadnień poruszonych w badaniu znajdują się m.in.: problemy obserwowane na obszarach rewitalizacji, przyczyny ich powstawania i sposoby ich rozwiązania, potrzeby rewitalizacyjne mieszkańców obszarów, formy partycypacji społecznej mieszkańców obszarów rewitalizowanych.

W badaniach realizowanych wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz nauczycieli i pedagogów wykorzystany zostanie **kwestionariusz ankiety**. Narzędzie składać się będzie z około 10 pytań zasadniczych oraz 3 pytań metryczkowych. Tematyka badania dotyczyć będzie form spędzania czasu wolnego przez ludzi młodych oraz potrzeb rewitalizacyjnych dzieci i młodzieży na terenie Miasta Puławy.

Narzędziem wykorzystanym w badaniach realizowanych techniką FGI (zogniskowane wywiady grupowe) będą **scenariusze zogniskowanych wywiadów grupowych**. Narzędzie składać się będzie z 4 części: wprowadzenie, rozgrzewka, pytania zasadnicze, podsumowanie. Pytania zasadnicze podzielone zostaną na trzy obszary tematyczne: I: Potencjał Miasta Puławy i wyznaczonych obszarów rewitalizacji, II: Problemy i przyczyny ich powstawania, grupy społeczne wymagające wsparcia, potrzeby rewitalizacyjne, III: Partycypacja społeczna w rewitalizacji.

W badaniach uzupełniających realizowanych techniką CAWI (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www) narzędziem pomiaru będzie **kwestionariusz ankiety w formie elektronicznej**. Narzędzie składać się będzie z ok. 10 pytań zasadniczych i 3-5 pytań metryczkowych. Wśród zagadnień poruszonych w badaniu znajdują się m.in.: ocena dotychczas prowadzonych działań rewitalizacyjnych, propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych przeznaczonych do realizacji w najbliższych latach, formy zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji.